

Prinsjesdag Nieuwsbrief 2024

VNO-NCW & MKB-Nederland

Persbericht

VNO-NCW en MKB-Nederland: ‘Nu aan de slag en uitvoeren’

Werken moet meer gaan lonen, de regeldruk wordt aangepakt en er komen geen nieuwe algemene lastenverzwaringen voor ondernemers. De eerste Miljoenennota van het kabinet Schoof komt op een aantal terreinen tegemoet aan de zorgen van bedrijven, concluderen VNO-NCW en MKB-Nederland. Minpunten zijn onder meer de btw-verhoging voor logies, sport en cultuur die pijn gaan doen. Daarnaast missen de ondernemersorganisaties oog voor het lange termijn verdienvermogen van ons land. Onder andere de bezuinigingen op kennis, innovatie en onderwijs zijn in dit kader ongewenst. Ook maken zij zich zorgen over de Nederlandse houding naar Brussel. VNO-NCW en MKB-Nederland benadrukken opnieuw het belang van stabiliteit en voorspelbaarheid van beleid. ‘Nu aan de slag en uitvoeren’, aldus Ingrid Thijssen en Jacco Vonhof.

De ondernemersorganisaties zijn overwegend positief over de toon richting ondernemers in de Miljoenennota. Het kabinet ziet het belang van ondernemerschap en dat we als land het geld eerst moeten verdienen voordat we het kunnen uitgeven. Dat vertaalt zich onder meer in een voorspelbaar en stabiel fiscaal beleid, zodat bedrijven kunnen investeren. Het kabinet draait maatregelen met een negatieve impact op het ondernemersklimaat deels of helemaal terug, zoals de verlaging van de mkb-winstvrijstelling, de verhoging van de energiebelasting, de tariefverhoging box 2 en de verdere versobering van de expatregeling. Hiermee komt in 2025 (voorlopig) een eind aan het stapelen van lasten voor bedrijven van de laatste jaren. De verhoging van de btw daarentegen gaan de sectoren die het raakt hard voelen. De regeldruk wordt aangepakt en er is aandacht voor de fysieke ruimte die bedrijven nodig hebben.

Werk moet meer gaan lonen

Het kabinet zet erop in dat (meer) werken meer moet gaan lonen. Een belangrijke maatregel voor werkenden en broodnodig in de krappe arbeidsmarkt. Vrijdag bleek ook dat het kabinet met plannen komt tegen de arbeidsmarktkrapte en met een aanvalsplan om de arbeidsproductiviteit te verhogen, zodat we onze concurrentiepositie niet verliezen. Het kabinet moet er daarnaast voor zorgen dat er in een vergrijzende samenleving wel voldoende arbeidspotentieel blijft, zodat we onze agenten, verpleegkundigen en docenten kunnen blijven betalen. We delen verder de ambitie om meer grip te krijgen op arbeidsmigratie. Niettemin zullen vak- en kennismigranten nodig blijven.

Bezuiniging op toekomstig verdienvermogen

De forse bezuinigingen op kennis, innovatie en onderwijs zijn een ondermijning van ons toekomstig verdienvermogen. Nederland is een kenniseconomie en het kabinet heeft de ambitie uitgesproken om tot de top 5-landen te behoren met een goede concurrentiepositie. Daarvoor zijn juist dit soort investeringen essentieel.

Houding richting Brussel baart zorgen

De Europese interne markt is van levensbelang voor de Nederlandse economie. Hoewel het kabinet het belang hiervan erkent, baart de grondhouding richting Brussel zorgen. Veel van de grote uitdagingen waar we in Nederland voor staan gaan over de landsgrenzen heen en vragen om een gezamenlijke Europese oplossing. Positief is dat het kabinet meer aandacht besteedt aan het belang van internationale relaties en de voorgenomen bezuinigingen op ambassades en consulaten grotendeels terugdraait.

Ook heeft het kabinet terecht aandacht voor de weerbaarheid van onze economie en investeert het fors in defensie en onze defensie-industrie.

Netcongestie en stikstof

Op het gebied van verduurzaming gaat het kabinet grotendeels door met de duurzaamheidsaanpak zoals de maatwerkafspraken en het Klimaatfonds. Netcongestie is een hardnekkig probleem. Daarom is van belang dat de aangekondigde maatregelen snel in uitvoering worden gebracht zodat de meer dan tienduizend bedrijven die in de wachtrij staan voor een stroomaansluiting kunnen verduurzamen of uitbreiden. De circulaire economie komt daarentegen niet verder. Er is nog geen concrete oplossing voor de stikstofklem waarin Nederland al vijf jaar zit. Het is voor iedereen belangrijk dat de vergunningverlening voor de energietransitie, de woningbouw en de infrastructuur weer op gang komt en er een juridisch houdbare oplossing wordt gevonden.

Uitgestoken hand

Het is nodig dat het kabinet op allerlei terreinen de onzekerheid over toekomstige beleidskeuzes de komende periode wegneemt en overgaat tot uitvoeren, zodat ondernemers meerjarige en duurzame investeringskeuzes kunnen maken. VNO-NCW en MKB-Nederland gaan graag in op de uitgestoken hand van het kabinet naar het maatschappelijk middenveld om hier gezamenlijk aan te werken, zoals op terrein van woningbouw, ruimte voor bedrijfsterreinen en het aangekondigde pact ondernemingsklimaat.

Reactie Ingrid Thijssen, voorzitter VNO-NCW: ‘In zijn eerste Miljoennota heeft het kabinet Schoof veel aandacht voor een goed ondernemingsklimaat en een sterke economie. We staan de komende jaren voor een aantal grote opgaven zoals het bouwen van voldoende woningen en het halen van onze klimaatdoelen. Om dit te realiseren moeten we het geld wel eerst verdienen. Het is positief dat het kabinet hier oog voor heeft. Voorop staat dat de focus nu volledig gaat naar de uitvoering van de plannen.’

Reactie Jacco Vonhof, voorzitter MKB-Nederland: ‘De laatste jaren zijn ondernemers steeds weer geconfronteerd met extra lasten en regels. Het is goed dat daar in 2025 eindelijk een eind aan komt en dat er conform onze aanbevelingen wordt begonnen aan het snijden in de regelbrij. We gaan het kabinet hier kritisch op volgen. Verder moet het kabinet nu vooral in de actiestand en daarvoor de samenwerking met ondernemers zoeken. Ondernemers kunnen een grote bijdrage leveren aan de oplossingen voor de grote opgaven die we als land hebben.’

Prinsjesdagnieuwsbrief VNO-NCW en MKB-Nederland

Deze Prinsjesdagnieuwsbrief bevat een eerste overzicht voor ondernemers van de plannen voor het komende jaar, lopende zaken en het economisch beeld zoals deze vandaag, op Prinsjesdag 2024, door het kabinet bekend zijn gemaakt.

Deze nieuwsbrief is met zorg samengesteld. Er kan echter geen enkele aansprakelijkheid worden aanvaard voor eventuele onjuistheden of onvolkomenheden. Vermenigvuldigen van (delen van) deze uitgave is toegestaan, mits met bronvermelding.

Kijk voor de persberichten over de Miljoenennota 2025 en meer informatie van VNO-NCW en MKB-Nederland op:

www.vno-ncw.nl

www.mkb.nl

De Miljoenennota, de Rijksbegroting, het Belastingplan en alle bijbehorende stukken zijn beschikbaar op de website van de Rijksoverheid:

www.rijksoverheid.nl

Voorwoord

‘Het kabinet realiseert zich terdege dat het geld voor onze publieke voorzieningen wordt verdiend in het bedrijfsleven. Alleen daarom al verdienen ondernemers grote waardering en ruimte om hun vleugels uit te slaan. Het is belangrijk te blijven werken aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat.’ Mooie woorden van de koning vandaag in de Troonrede, waarin doorklinkt dat het belang van ondernemers en ondernemerschap weer wordt gezien. Dat is een hart onder de riem voor al uw leden, die dag in dag uit hun best doen er iets moois van te maken met hun bedrijf.

Het kabinet belooft regeldruk aan te pakken, geen nieuwe algemene lastenverzwaringen aan ondernemers op te leggen en ervoor te zorgen dat werken meer loont. Goed nieuws, want daar spreekt enerzijds vertrouwen uit en de wens om ondernemers meer ruimte (ook letterlijk) te geven. Nu vormen regels en hoge lasten vaak nog een rem op ondernemerschap en daarmee ook een rem op het oplossend vermogen van dat ondernemerschap. Anderzijds blijkt er ook uit dat er oog is voor het effect van krapte op de arbeidsmarkt en het belang van ons concurrentievervalsvermogen.

Toch is er ook wel reden voor enige zorg. Een kabinet dat structureel 1 miljard euro op (hoger) onderwijs, onderzoek en innovatie bezuinigt, neemt een groot risico voor de economie op de lange termijn. Nu leveren die bezuinigingen wel financiële ruimte op, maar in de toekomst kosten ze ons welvaart.

Ook de naar binnen gekeerde houding van het kabinet-Schoof vormt een risico juist voor een land als Nederland. We verdienen meer dan 30 procent van ons inkomen over de grens. Een flink deel van het geld om onze verpleegkundigen en onderwijzers te betalen, is daar dus van afhankelijk. Bovendien mogen we het belang van goede internationale relaties en onze Europese solidariteit niet onderschatten. Die zullen we nog hard nodig hebben in een steeds grimmiger wordende wereld en bij het oplossen van problemen die we alleen gezamenlijk kunnen aanpakken.

Uiteindelijk is the *proof of the pudding in the eating*. Het gaat erom hoe alle plannen en beleidsvoornemens concreet worden uitgewerkt. Dat bepaalt of onzekerheid wordt weggenomen en ondernemers meerjarige en duurzame investeringskeuzes kunnen en durven maken. Als ondernemers- en ondernemingsorganisaties gaan we in elk geval graag in op de uitgestoken hand van het kabinet om hier gezamenlijk aan te werken. Ik zou zeggen: *let's do it*.

Focco Vijselaar

Algemeen directeur van de werkorganisatie van VNO-NCW en MKB-Nederland

Inhoud

Prinsjesdagnieuwsbrief VNO-NCW en MKB-Nederland	4
Voorwoord	5
Inhoud	6
Economisch beeld, koopkracht en lasten	7
Fiscaliteit	9
Internationaal	12
Innovatie, industrie en ondernemerschap	13
Arbeidsmarkt, onderwijs, zorg en gezondheid	16
Klimaat, energie, mobiliteit, infrastructuur, milieu, RO, wonen	21
Digitalisering en veiligheid	26
Colofon	28

Economisch beeld, koopkracht, en lasten

Koopkracht, inflatie en lonen

Na een recessie vorig jaar, vertoont onze economie tekenen van broos herstel in het tweede kwartaal. De economische groei voor 2024 wordt geraamd op 0,6 procent en voor 2025 op 1,5 procent. Deels profiteert Nederland van de aantrekkende wereldhandel, al blijft vooral de industriële export kwakkelen. In het tweede kwartaal trok de industrie overigens wel weer wat aan, na een flinke terugval sinds de productiepiek in 2022. De investeringen dalen dit jaar met 3,2 procent om volgend jaar weer te stijgen met 3,7 procent. Verder wordt de huidige groei-opleving gedreven door overheidsconsumptie.

De overheidsfinanciën verslechteren door kabinetsbeleid, al blijft het EMU-tekort – ondanks tegenvallers – voorlopig binnen de grenswaarde van 3 procent bbp. Dat is gunstiger dan eerder aangenomen. In 2024 verwacht het CPB een tekort van 1,8 procent en in 2025 van 2,5 procent bbp; voor de periode 2025-2028 verwacht het CPB een gemiddeld tekort van 2,5 procent bbp. Het tekort dit jaar is overigens wel hoger dan vorig jaar (2023: -0,4 procent bbp), vooral door extra uitgaven aan sociale zekerheid, zorg, herstel box 3 en Oekraïne. De EMU-schuldquote komt de komende jaren gemiddeld uit op ruim 51 procent bbp, al loopt het over de hele kabinetsperiode wel op. Deels komt dit door lastenverlichtingen zoals voorgenomen door het kabinet.

Bij een aanhoudend krappe arbeidsmarkt stijgen de cao-lonen met 6,4 procent (2024) en 4,2 procent (2025) waarmee de koopkracht van huishoudens weer op pre-Oekraïne niveau uitkomt. Deze koopkrachttoename draagt weer bij aan economisch herstel. Mede hierdoor blijft de inflatie wel hardnekkig: 3,6 procent dit jaar en 3,2 procent in 2025. Dit vooral bij de arbeidsintensieve dienstensector, wat kan duiden op loongedreven inflatie.

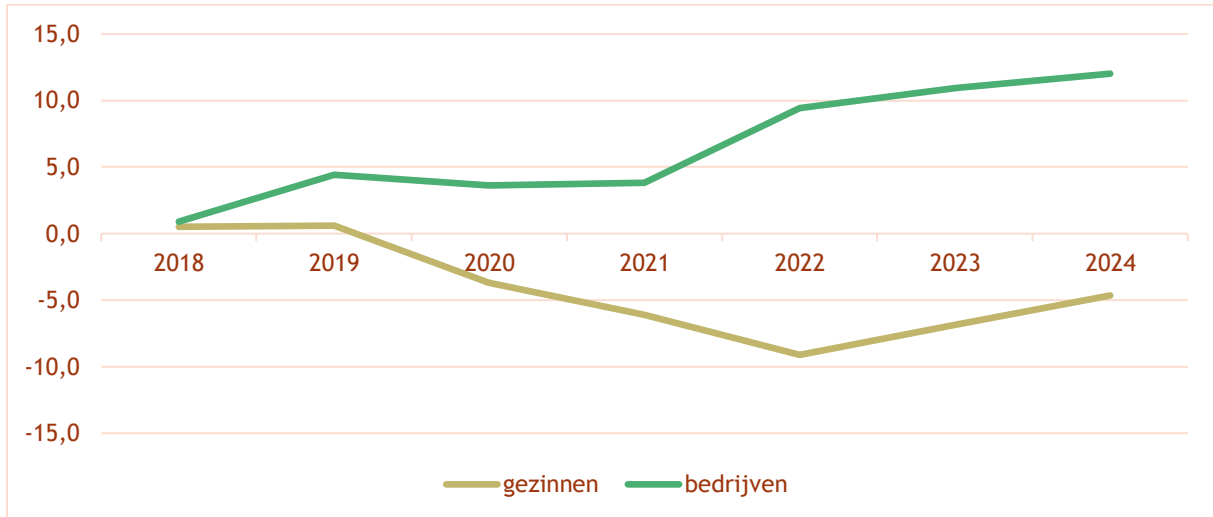
De komende jaren (2025-2028) blijft de economische groei bescheiden. Voor de periode 2025-2028 wordt een economische groei van 1,4 procent op jaarbasis geraamd, onder andere door aantrekkende investeringen. Omdat de inflatie (cpi) voor deze periode door het CPB geraamd wordt op 0,7 procent per jaar gemiddeld, groeit het bbp in reële termen amper de komende jaren. Debet hieraan is vooral een stagnerende arbeidsproductiviteit die pover blijft met een gemiddelde stijging van 1,2 procent per jaar in deze periode. Omdat de werkzame beroepsbevolking vrijwel gelijk blijft (+0,2 procent op jaarbasis), resulteert dit in een bescheiden economische groei.

Lastenbeeld bedrijfsleven

Onderstaande figuren tonen de ontwikkeling van de lasten voor huishoudens en bedrijven in de periode 2018-2024 en in de nieuwe kabinetsperiode. De afgelopen jaren zijn de lasten voor het bedrijfsleven aanzienlijk toegenomen en voor burgers juist verlaagd.

Figuur 1a: beleidsmatige lasten burgers en bedrijven cumulatief 2018-2024, in miljarden euro's (bron: berekening o.b.v. CPB, CEP 2024)

Met ingang van het hoofdlijnenakkoord nemen de lasten voor het bedrijfsleven beperkt toe. Dat is positief in vergelijking met de afgelopen jaren. De lastenverzwaringen voor burgers zijn deels technisch, doordat de lastenverlichting in box 3 door de uitspraken van de Hoge Raad (HR) plaatsvond voor de kabinetsperiode, maar de spiegelbeeldige lastenverzwaring (die optreedt omdat het effect van de HR-uitspraken tijdelijk is) valt binnen de kabinetsperiode.

Fiscaliteit

Inkomstenbelasting

De tariefstelling van de inkomstenbelasting ziet er als volgt uit:

Box 1	Tarief 1 ^e schijf	Grens 1 ^e schijf	Tarief 2 ^e schijf	Grens 2 ^e schijf	Tarief 3 ^e schijf
2024	36,97 procent	€ 75.519	49,5 procent	n.v.t.	n.v.t.
2025	35,82 procent	€ 38.441	37,48 procent	€ 76.817	49,5 procent

Het kabinet introduceert een extra tariefschijf in de inkomstenbelasting, zodat de middeninkomens erop vooruitgaan. En door verlaging van de marginale druk gaat werken meer lonen.

Box 2	Percentage	Lengte eerste schijf	Tarief tweede schijf
2024	24,5 procent	€ 67.000	33 procent
2025	24,5 procent	€ 67.000	31 procent

Het is goed dat het kabinet voorstelt de eerdere tariefsverhoging van box 2 terug te draaien. Wat ons betreft zijn wel vervolgstappen nodig. De integrale belastingdruk van zelfstandig ondernemers (box 1) en directeur-groootaandeelhouders (vennootschapsbelasting en box 2) moet op gepaste afstand lager zijn dan die voor werknemers. Momenteel ligt de belastingdruk van directeur-groootaandeelhouders hoger dan het toptarief in de inkomstenbelasting en dus ook hoger dan de belastingdruk voor werknemers.

Box 3	Percentage	Heffingsvrij vermogen
2024	36 procent	€ 57.000
2025	36 procent	€ 57.684

MKB-winstvrijstelling

We zijn blij dat het kabinet de eerder voorgenomen versoering van de MKB-winstvrijstelling teruggedraait. De MKB-winstvrijstelling ligt in 2025 op 12,7 procent.

Vennootschapsbelasting

De tariefstelling van de vennootschapsbelasting (vpb) blijft gelijk en ziet er als volgt uit:

	Tarief eerste schijf	Lengte eerste schijf	Tarief tweede schijf
2024	19 procent	€ 200.000	25,8 procent
2025	19 procent	€ 200.000	25,8 procent

Renteaftrekbeperving

Het kabinet stelt voor de renteaftrekbeperving in de vpb te versoepelen van 20 procent van de winst (EBITDA) naar 25 procent. Dit is een belangrijke stap in de richting van de EU-norm van 30 procent. Hiermee ontstaat er meer ruimte voor investeringen, die doorgaans worden gefinancierd met vreemd vermogen. Wel zijn wij van mening dat Nederland later nog een stap zou moeten zetten om af te komen van deze nationale kop die een onnodige rem zet op investeringen in NL ten opzichte van andere EU-lidstaten.

Inkoop van eigen aandelen

Eerder besloot de Tweede Kamer de inkoop van eigen aandelen door Nederlandse beursvennootschappen niet langer vrij te stellen van dividendbelasting. Het is een zeer schadelijke maatregel, waarmee Nederland zich internationaal in een uitzonderingspositie plaatst. Gelukkig

kondigt het kabinet aan deze maatregel volledig terug te draaien en neemt daarmee een ernstig concurrentienadeel voor Nederlandse ondernemingen (en hun hoofdkantoor) weg.

30%-regeling

Vorig jaar heeft de Tweede Kamer de 30%-regeling voor expats aanzienlijk versoerd. Gelukkig heeft het kabinet besloten de regeling voor een belangrijk deel ter herstellen. In de jaren 2025 en 2026 geldt voor alle ingekomen werknemers een percentage van 30 procent, daarna 27 procent. Daarnaast wordt de salarisnorm verhoogd en er komt overgangsrecht voor de bestaande gevallen. De recente evaluatie laat zien dat de 30%-expatregeling erg belangrijk is voor Nederland. De wijzigingen worden per nota van wijziging toegevoegd aan het Belastingplan.

Bedrijfsopvolgingsregeling (BOR)

Ook dit jaar komt het kabinet met aanpassingen in de bedrijfsopvolgingsregeling. Onbedoeld gebruik van de BOR wordt verder teruggedrongen. Het is goed dat het kabinet dat aanpakt. Daarnaast wordt de voortzettingseis verbeterd door de termijn te verkorten van 5 naar 3 jaar. Dat biedt de overnemer eerder ruimte om veranderingen aan te brengen aan de onderneming. Tot slot wil het kabinet de toegang tot de BOR (en de doorschuifregeling) beperken tot reguliere aandelen met een belang van ten minste 5 procent in het totale geplaatste kapitaal. Wij hebben hier zorgen over, omdat niet duidelijk is of daarmee ook reële situaties van bedrijfsopvolging worden geraakt.

Autobelastingen

Recente wijzigingen in de Europese regelgeving, bedoeld om de CO₂-uitstootmetingen meer in lijn te brengen met de werkelijke uitstoot, zijn voor het kabinet aanleiding om vanaf 1 januari 2025 af te zien van de specifieke PHEV-tarief tabel in de Wet op de Belasting van personenauto's en motorvoertuigen 1992.

Ook in de motorrijtuigenbelasting (mrb) stelt het kabinet aanpassingen voor. Op dit moment betalen bezitters van een emissievrij voertuig geen mrb en per 1 januari 2025 een kwarttarief. Vanaf 1 januari 2026 eindigt deze tariefkorting, waardoor vanaf dat moment de mrb van een elektrische personenauto hoger wordt dan de mrb van een vergelijkbare benzineauto (de grondslag van de mrb is grotendeels gebaseerd op het gewicht van het voertuig). Om stagnatie van groei van emissievrije personenauto's in het wagenpark te beperken stelt het kabinet vanaf 1 januari 2026 een aangepaste tariefkorting van 25 procent in de mrb voor. Vanaf 2030 vervalt de korting.

Btw-herziening op investeringsdiensten

De btw-herziening op investeringsdiensten – waarvan alleen de definitie is opgenomen in het Belastingplan – zorgt voor een aanzienlijke nieuwe administratieve last voor ondernemers met vastgoed. De maatregel is oorspronkelijk bedoeld om de zogenaamde *short stay*-structuren te bestrijden. Het gros van de ondernemers heeft echter niets te maken met deze constructies, maar krijgt wel een administratieve last opgelegd. Ook voor de Belastingdienst wordt het in de uitvoering ingewikkeld.

Overdrachtsbelasting voor woningen, niet zijnde de 'eigen woning'

Het tarief voor de overdrachtsbelasting voor woningen (niet zijnde de 'eigen woning') gaat vanaf 2026 omlaag van 10,4 procent naar 8 procent. Wij vinden dit een goede eerste stap: onze inzet is dit tarief nog verder omlaag te brengen en ook van toepassing te laten zijn op overig vastgoed waarvoor het 10,4 procent tarief nog blijft gelden.

Btw-tarieven logies, sport en cultuur

Vanaf 2026 vervalt het verlaagde btw-tarief op logies, behalve voor kampeerterrinen. Ook de btw op culturele goederen en diensten (met uitzondering van dagrecreatie en bioscopen) en op sport gaat dan naar het reguliere 21 procent-tarief. Wij betreuren deze maatregel: het maakt zaken die belangrijk zijn voor welzijn en gezondheid duurder voor burgers en kost de aanbiedende ondernemers omzet. Wij betwijfelen daarom of de maatregel daadwerkelijk budgettair zal opleveren wat is geraamd. Wij zullen in ieder geval vragen om een monitor waarmee de impact van de btw-verhoging op deze sectoren is te volgen.

Internationaal

Handelsbevordering

We vinden het positief dat het kabinet prioritaire markten zal blijven identificeren, met oog voor de Nederlandse groeimarkten en de Nationale Technologie Strategie. Het postennet, handelsmissies en -instrumenten worden ingezet om hierop in te spelen. Het is tevens positief dat een groter deel van het postennetwerk behouden blijft doordat de besparing hierop is beperkt van 22 procent naar 10 procent. Het is zinvol om bij de invulling van de voorgenomen besparing nauw(er) de samenwerking te zoeken met marktpartijen, sectorspecialisten en hubs/handelskamers.

IMVO

Wij blijven geïnteresseerd in de sectorale SER-aanpak mbt tot IMVO. Uit de begroting van BHO blijkt, dat de middelen voor IMVO in 2025 iets worden gekort, maar in 2026 en verder weer op het oude niveau worden gebracht.

Exportfinanciering

We vinden het positief dat het kabinet besloten heeft Invest International van 100 miljoen extra kapitaal te voorzien. Dit is echter nog niet voldoende voor deze (winstgevende) staatsdeelneming om aan de grote behoefte te voldoen. Wij denken daarnaast ook mee met de aangekondigde verkenning naar een integratie van Invest International en Invest NL.

Europa

Goed om te zien dat Nederland verdere samenwerking op het gebied van transport, defensie en industrie voorziet in Brussel. Het kabinet is terecht consequent in de eis dat scherp wordt toegezien op de onlangs herziene begrotingsregels en de Kopenhagencriteria m.b.t. uitbreiding van de EU. De Nederlandse afdracht aan de EU is in 2025 neerwaarts bijgesteld met €1,3 miljard euro, ondanks een structurele tegenvaller van €0,9 miljard euro op de bni-afdracht, die deels voortkomt uit lagere ontvangsten van invoerrechten. Een deel van hiervan schuift door naar 2026 en 2027.

Innovatie, industrie en ondernemerschap

Regeldruk

Het kabinet heeft veel aandacht voor regeldruk. De waakhond ATR moet verplicht van meet af aan betrokken worden bij nieuwe regels. Hun negatieve advies moet in principe worden opgevolgd (*comply or explain*). Nationale koppen worden voorkomen en bestaande koppen heroverwogen. Er komt meer focus op regeldruk in de uitvoering/toezicht, ook daar worden koppen geschrapt. Het MKB-Indicatorprogramma – waarin regeldruk per sector wordt doorgelicht – wordt de basis van een nieuw regeldrukprogramma. Belangrijk is dat daar een doelstelling van -25 procent regeldruk per sector gaat gelden. Vanaf 2025 wordt het budget voor het programma regeldruk in vier jaar tijd verdubbeld van 1,16 naar 2,33 mln.

MKB-Financiering

Het kabinet zet goede stappen op MKB-financiering. Zoals de Financieringshub, waarmee mkb'ers makkelijker financiering kunnen vinden. Ook kijkt men naar funding door non-bancaire financiers en garantieregelingen. Ook worden voorstellen gedaan over marktdata en professionalisering van de sector.

Financiering Startups & Scale-ups

Het is goed dat het kabinet een fiscale regeling medewerkersparticipatie bij startups en scale-ups onderzoekt. Een regeling voor aandelenparticipatie voorkomt dat onze hightech parels – vaak voortkomend uit Nederlandse universiteiten – de overstap naar de VS moeten maken.

Het kapitaal van INvestNL wordt vergroot wat onder meer bijdraagt aan de doorgroei van startups naar scale-ups.

Verduurzaming MKB

Er komt een fonds van 100 miljoen euro voor ondersteuning van financiering van het mkb bij verduurzaming. Daarnaast gaat de energierekening voor kleine verbruikers omlaag. Belangrijk dat dit fonds zo laagdrempelig en toegankelijk mogelijk wordt voor ondernemers, zoals de MKB-Duurzaamheidslening van Qredits.

WBSO – parameters blijven stabiel

	Tarief eerste schijf	Tarief eerste schijf starters	Lengte eerste schijf	Tarief tweede schijf
2021	40 procent	50 procent	350.000	16 procent
2022	32 procent	40 procent	350.000	16 procent

2023	32 procent	40 procent	350.000	16 procent
2024	32 procent	40 procent	350.000	16 procent
2025	32 procent	40 procent	350.000	16 procent

De parameters van de WBSO (de fiscale regeling voor research en development) blijven stabiel door de eerder doorgevoerde indexatie. Samen met de Innovatiebox legt de WBSO een stabiele basis onder investeringen in R&D en innovatie door het bedrijfsleven. Fiscale stabiliteit is cruciaal bij het nemen van beslissingen over langjarige investeringen in R&D. Wij zijn dan ook blij dat niet wordt gesleuteld aan de WBSO en de innovatiebox.

Mededinging

De Miljoenennota benoemt het verzekeren ‘eerlijke concurrentie en innovatie’ als eerste randvoorwaarde voor de economie en gaat uitgebreid in op de actuele bedreigingen voor concurrentie, de gevolgen daarvan en de noodzaak hiertegen op te treden. Hieraan worden echter geen concrete handelingsperspectieven of maatregelen gekoppeld.

Wij zijn uiteraard voor eerlijke concurrentie en erkennen dat de sterk veranderde economie nieuwe uitdagingen m.b.t. mededinging met zich meebrengt. Wij staan echter kritisch tegenover een generieke uitbreiding van het mededingingsinstrumentarium en daarmee de bevoegdheden van de Autoriteit Consument & Markt (ACM).

Industriebeleid, technologie, innovatie en publiek-private samenwerking

Het stopzetten van het Nationaal Groeifonds en de bijkomende bezuinigingen op onderzoek en onderwijs wakkeren zorgen aan over het innovatieklimaat. Wij steunen de Nationale Technologiestrategie (NTS) en de ontwikkeling van actie-agenda's. Er lopen enkele Groeifondsprogramma's op sleuteltechnologieën, maar verder ontbreekt budget voor toekomstgericht grootschalig investeren in de NTS. Lichtpuntje is wel dat dit kabinet eerder beoogde bezuinigingen op de sectorplannen bij de universiteiten heeft geschrapt.

De investering van 900 mln in Invest-NL is van groot belang voor het vergroten van de slagkracht om opschaling van (deeptech) start- en scale-ups te bevorderen. De beschermingsvoorziening Economische Veiligheid wordt verruimd met €50 mln. Ook goed is de focus op gericht industriebeleid; zoals het toonaangevende Beethovenprogramma voor de semicon en de agenda voor de maritieme industrie.

Tegelijkertijd maken we ons zorgen over Nederlandse deelname aan Europese industrieprogramma's. Het is cruciaal dat nu al voldoende nationaal budget wordt gereserveerd om deel te nemen aan toekomstige IPCEIs en de Europese Chips Act.

Innovatie MKB

Het Smart Industry Programma en de European Digital Innovation Hubs zijn van belang om met arbeidsbesparende technologie de productiviteit in (mkb-)bedrijven te verhogen.

We zijn positief over het beleidsexperiment op arbeidsbesparende procesinnovaties in het MKB. Ook zijn we positief over het voornemen te bezien of de regeling Thematische Technology Transfer (TTT) kan worden verlengd, omdat dit valorisatie zal bevorderen. Tegelijkertijd zal door de generieke bezuiniging op subsidies ook de MKB Innovatiestimulering Topsectoren stevig geraakt worden.

Financiële sector

Voor de bovenmatig sterk gereguleerde financiële sector is het een goede zaak dat het kabinet inzet op vermindering van regeldruk en dat er geen nationale koppen moeten bijkomen. De financiële sector heeft ook op andere manieren meer ruimte nodig: zo heeft het kabinet de verhoging van de bankenbelasting nog niet teruggedraaid; dat raakt banken in hun financieringsmogelijkheden richting bedrijven.

Arbeidsmarkt, onderwijs, zorg en gezondheid

Uitwerking arbeidsmarktvoorstellen

Het is positief dat het kabinet aangeeft de uitwerking van een aantal grote hervormingen samen te zullen doen met maatschappelijke partijen. Daar werken we graag aan mee. Het kabinet benoemt deze gevraagde samenwerking en betrokkenheid van werkgeversorganisaties op meerdere plekken expliciet zoals bij onder andere:

- De hervormingsagenda sociale zekerheid, toeslagen en inkomstenbelasting;
- De hervorming ww;
- Integrale aanpak (kinder)armoede tegen te gaan;
- Top over arbeidsmarktkrapte;
- Opstellen gemeenschappelijke LLO-agenda.

Het kabinet is ook voornemens door te gaan met de uitwerking van het eerder overeengekomen arbeidsmarktpakket. Voor ons is het essentieel dat dit een integraal pakket is dat ook integraal ingevoerd wordt en er geen cherrypicking plaatsvindt. Het kabinet is voornemens een wetsvoorstel in te dienen over flexibele arbeidscontracten en werken als zelfstandige. Beide voorstellen liggen nu voor advies bij de Raad van State.

Zelfstandig werken

Positief is dat het kabinet de maatregelen van de SER overneemt om verschillende financiële prikkels tussen verschillende soorten arbeidsrelaties glad te strijken en misstanden aan de basis van de arbeidsmarkt tegen te gaan. Daarnaast blijven we pleiten voor het aanpassen van de VBAR. Het handhavingsmoratorium vervalt per 1 januari 2025. Wat ons betreft moet deze handhaving door de Belastingdienst zich richten op de groep onder het tarief van het rechtsvermoeden.

Pensioenen

Het lijkt erop dat dit kabinet de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel in goede banen wil leiden. We gaan ervanuit dat het kabinet wijzigingen in de wet (WTP) zal afwijzen.

Marginale druk/werken moet lonen

Het kabinet heeft aangekondigd een structurele hervorming van de inkomstenbelasting, toeslagen en inkomensbeleid in de steigers te zetten. Wij juichen dit toe aangezien dit bij kan dragen aan het lonender maken van werken in deze krappe arbeidsmarkt, maar het kabinet levert maar beperkt. De 2 miljard lastenverlichting uit het hoofdlijnenakkoord wordt maar deels in 2025 ingezet, waardoor werkenden er gemiddeld 0,7 procent in koopkracht op vooruit gaan (tegenover 0,9 procent voor uitkeringsgerechtigden).

Krapte op de arbeidsmarkt

Het kabinet zet in op een aanpak langs de lijnen van: kiezen voor kwaliteit van werk, versterken van de economie, het verhogen van de productiviteit, het vergroten van duurzame arbeidsmarktparticipatie en het verbeteren van de match tussen werkzoekenden en werkgevers. Ook vinden wij het goed dat het kabinet zich inzet om het beslag van de overheid op de arbeidsmarkt te beperken. Dat zit onder andere in compliance verplichtingen en regulering. Voorgesteld wordt ook om fiscale regelingen en subsidies tegen het licht te houden. We zijn tegen het maken van keuzes door de overheid over welke sectoren wel en welke niet. Het is aan de overheid om de kaders op te stellen waarbinnen ondernemers de keuzes kunnen maken.

Arbeidsmigratie

Het kabinet zet in op een gericht en selectiever beleid voor arbeidsmigratie en zet daarom eerder ingezet beleid rond de uitwerking van de commissie Roemer verder door. Het kabinet wil onder andere een verplicht toelatingsstelsel invoeren voor bedrijven die arbeidskrachten ter beschikking stellen van andere bedrijven en komt daarnaast met aanvullende maatregelen. De huidige bedrijfseffectrapportage wordt aangepast, zodat werkgevers van arbeidsmigranten verantwoordelijk worden voor overlast en kosten die kunnen ontstaan wanneer arbeidsmigranten geen reguliere huisvesting hebben zoals kortdurende of tijdelijke huisvesting. Aanvullend wordt de regeling voor kennismigranten geëvalueerd met als doel kennismigranten gericht aan te trekken. Hoewel we de doelstelling delen om meer grip te krijgen op arbeidsmigratie en arbeidsomstandigheden en uitbuiting tegen te gaan, zien we een risico dat met deze voorstellen ons ondernemings- en investeringsklimaat schade oploopt. Dit kan het geval zijn als de regeling kenniswerkers te veel wordt versoberd en wanneer de voorstellen rondom huisvesting en de rol van werkgevers daarin niet uitvoerbaar blijken te zijn.

Arbeidsongeschiktheid WIA

Het kabinet is voornemens de WIA op langere termijn meer te richten op re-integratie en minder op de (medische) beoordeling. Dit juichen wij toe. Wel missen we nadrukkelijk de zorg over het steeds hogere ziekteverzuim en de steeds hogere instroom in de WIA. Oftewel, wij achten het nodig dat er meer aandacht komt voor maatregelen die aangrijpen 'aan de voorkant' (eerste twee jaar) en niet pas na twee jaar ziekte.

WW

Het kabinet moet nog een concreet voorstel uitwerken voor de ww. Net als bij arbeidsongeschiktheid moet bij werkloosheid echt de slag gemaakt worden naar inzetbaarheid en werkzekerheid in plaats van baan zekerheid. De beoogde bezuiniging op de ww van ruim 200 mln. mag er niet toe leiden dat werkgevers die gaan betalen. Het moet ertoe leiden dat mensen eerder werk vinden.

Premies

Sinds 2022 kent de Aof-premie twee verschillende tarieven: een tarief voor kleine werkgevers (tot 25 maal de gemiddelde premieplichtige loonsom) en een tarief voor grotere werkgevers. In 2025 betalen kleine werkgevers een premie van 6,35 procent (2024: 6,18) en grote werkgevers een premie van 7,58 procent (2024: 7,49 procent).

De gemiddelde premie voor de Werkhervattingskas (Whk), waaruit de uitkeringen voor gedeeltelijk arbeidsgeschikten (WGA) en uitkeringen op grond van de Ziektewet worden betaald, is door het UWV voor 2025 vastgesteld op 1,33 procent (2024: 1,22).

Het Algemeen Werkloosheidsfonds (AWf) financiert de WW-uitkeringen van marktwerkgevers. Als gevolg van de Wet arbeidsmarkt in balans (Wab) zijn er vanaf 2020 twee premietarieven binnen het AWf: een laag tarief voor vaste dienstverbanden en een hoog tarief voor flexibele dienstverbanden. Het lage tarief wordt voor 2025 geraamd op 2,74 procent (2024: 2,64 procent) en het hoge tarief op 7,74 procent (2024: 7,64 procent). Per 1 januari 2025 geldt het lagere WW-tarief bij overwerk voor werknemers met een vast contract van gemiddeld meer dan 30 uur per week. Hierdoor krijgen werkgevers meer mogelijkheden om werknemers met een groot vast contract flexibeler in te zetten tegen de lage WW-premie.

Arbeidsomstandigheden

Het kabinet streeft naar veilig en gezond werken waarbij zo min mogelijk ongevallen met dodelijke afloop plaatsvinden (*zero death*). Werkgevers zijn vanzelfsprekend ook voorstander van veilig en gezond werken. De manier waarop dit het beste bereikt kan worden is niet door de regeldruk verder te vergroten, maar door goede (decentrale) sectorspecifieke afspraken te maken. Vereenvoudiging en vermindering van wet- en regelgeving helpt bovendien het draagvlak voor een goed arbeidsomstandighedenbeleid te vergroten.

Leven lang ontwikkelen

Het kabinet wil sectorale ontwikkelpaden uitwerken om van werk naar werk te stimuleren. Het kabinet stelt hiervoor een scholingsfaciliteit beschikbaar om dit proces te faciliteren. Ook wij zien kansen in het installeren van sectorale ontwikkelingspaden via welke mensen in een sector zich verder kunnen ontwikkelen dan wel instromen in de sector.

Samen met de ministeries van EZK, SZW en OCW en in overleg met onder andere VNO-NCW en MKB-Nederland zal worden gewerkt aan een LLO-agenda.

Verkenning jeugdloon

Het kabinet gaat een verkenning doen naar de aanpassing van het jeugdloon. Van belang is dat daarbij de effecten op schooluitval voor jongeren, baankansen en impact op bedrijven (bv. Op BBL) worden meegewogen.

Aansluiting onderwijs arbeidsmarkt in het mbo

Het kabinet ziet de noodzaak van doelmatigheid om mensen op te leiden die een bijdrage leveren aan de maatschappelijke opgaven waar Nederland voor staat. In de zomer van 2025 wil het kabinet een pact sluiten met studenten, werknemers, werkgevers en onderwijsinstellingen in het mbo om studenten gericht op te leiden voor strategische tekortsectoren waaronder de zorg, techniek en het onderwijs. Het pact heeft ook aandacht voor kleinschalig vakmanschap voor behoud van erfgoed in de regio. Het pact is een aanvulling op het stagepact mbo en op de werkagenda mbo.

Subsidieregeling praktijkleren

Additioneel is hiervoor € 7,0 miljoen beschikbaar in 2026 vanuit het Meerjarenprogramma 2025 Klimaatfonds voor studiejaar 2025/2026. Het is een toevoeging aan de bestaande Subsidieregeling praktijkleren voor een selectie van opleidingen die voorbereiden op beroepen die nodig zijn voor de klimaat- en energietransitie.

Capaciteitsbekostiging hoger onderwijs

Wij zijn verheugd over het voornemen van het kabinet om capaciteitsbekostiging in het hoger onderwijs in te voeren, zoals door ons bepleit. Weg van perverse prikkels op studentenaantallen, en naar financiering voor opleidingen waar in onze economie vraag naar is. Dit zal ook leiden tot het verhogen van de kwaliteit van ons H.O. door specialisatie van universiteiten. Zo zal de arbeidsmarkt meer sturing geven aan ons H.O. financieringsstelsel, en niet de onderlinge concurrentie van universiteiten op almaar groeiende studentenaantallen.

Internationale studenten

Meer grip op het aantal internationale studenten vraagt met name om instrumenten die de instroom van *EU-studenten* beperken: deze krijgen hun collegegeld grotendeels vergoed en kiezen vaker voor studies waar in onze arbeidsmarkt weinig vraag naar is; in tegenstelling tot studenten van buiten de EU. Conform aan onze adviezen dringt het kabinet Engelstalige opleidingen (buiten tekortsectoren) dan ook terug, equipeert universiteiten met sturingsinstrumenten die differentiëren tussen EU- en niet-EU-studenten, en kijkt naar maatregelen rond studiebeurzen en -financiering om EU-studenten minder te fêteren.

Basisvaardigheden

Er wordt door het kabinet ingezet op een herstelplan onderwijs, met focus op rekenen, lezen en schrijven en het verkleinen van het lerarentekort. Behoud van een kwalitatief sterk, toegankelijk en toekomstbestendig aanbod van opleidingen in alle regio's is ook een speerpunt. VNO-NCW en MKB-Nederland zijn verheugd over deze aanpassingen van en onderwijsvoorstellen voor beleid vanuit het kabinet.

Gezondheid en sport

Het kabinet omarmt de doelstelling van een gezonde generatie in 2040 en zet in op een gezond Nederland. Het kabinet noemt onder andere terugdringen van vapes, tegengaan van illegale drugs, verhogen van vaccinatiegraden en tegengaan van marketing van ongezonde producten voor kinderen. Uit de VWS-begroting maken wij op dat doorgedaan wordt met het Nationaal Preventieakkoord, wat wij toejuichen. Positief is ook dat het kabinet aankondigt om een investeringsmodel te ontwikkelen zodat investeringen in preventie kunnen worden gerelateerd aan besparingen later. Tenslotte komen er afspraken over hoe overheidsbeleid op andere terreinen gezondheid kan bevorderen, zoals door een goede luchtkwaliteit, effectieve schuldhulpverlening en de aanpak van schimmelwoningen. Kanttekening is wel de beoogde verhoging van de btw op sport en de bezuinigingen op preventiegelden. Ook is er nog onvoldoende aandacht voor een gelijk speelveld tussen ondernemers en publieke partijen in de sportsector.

Zorg: digitalisering en administratieve lastenvermindering

Het is positief om te zien dat het kabinet databeschikbaarheid en gegevensuitwisseling in de zorg wil verbeteren en concrete voornemens heeft opgenomen. Er moet zo snel mogelijk werk gemaakt worden van een landelijk dekkend netwerk voor het veilig en verantwoord uitwisselen van gegevens.

Life Sciences and Healthsector

Het kabinet werkt aan digitalisering en aandacht voor arbeidsbesparende innovaties om randvoorwaarden te scheppen voor onze Life Sciences and Healthsector. Knelpunten blijven onder andere de gebrekkige opschaling van health techstartups en blijvende frictie rondom betaalbaarheidsvraagstukken. VNO-NCW en MKB-Nederland denken graag verder met het kabinet mee over hoe we de, zeer terechte, ambitie om technologie in te zetten om de kwaliteit van zorg te verbeteren verder kunnen vormgeven.

Forse verlaging eigen risico in de Zorgverzekeringswet

Er wordt werk gemaakt van het flink verlagen van het eigen risico van 385 euro naar 165 euro per 2027. Daarnaast gaat er in ziekenhuizen een behandelprestatie van maximaal 50 euro per behandeling gelden. Voor de komende twee jaren wordt het eigen risico bevroren en komt er een lastenverlichting van 2,5 miljard euro voor burgers. Ondanks dat wij zorgen hebben over de langetermijnpact van deze maatregel op de financiële en personele houdbaarheid van de zorg zijn we blij dat deze maatregel niet wordt gedekt via een netto- verhoging van de werkgeverslasten. Het is positief dat werkgevers voor de stijging van de inkomensafhankelijke bijdrage aan de zorgpremie worden gecompenseerd via de AOF-premie.

Een nieuw zorgakkoord

Het is goed om te zien dat er opvolging gegeven wordt aan het Integraal Zorgakkoord. Verbinding met het sociale domein en de beweging naar de eerstelijnszorg zijn stappen in de juiste richting. Zorgpartijen zijn in ieder gebaat bij stabiel en meerjarig beleid. Het is in dat licht goed om te zien dat er aansluiting wordt gezocht bij de bestaande zorgakkoorden.

Zorg voor ouderen

Het is positief om te zien dat het kabinet inzet op onder andere het verlagen van de administratieve lastendruk in de ouderenzorg en op het bouwen van voldoende geschikte woningen voor ouderen. De constatering dat er grote arbeidsmarkttekorten worden verwacht in de ouderenzorg is terecht. Daarom moeten we ook slim gebruikmaken van onder andere arbeidsbesparende technologieën en inzetten op contractvergroting en regeldrukvermindering om tekorten tegen te gaan.

Een brede maatschappelijke visie op hoe we omgaan met een vergrijzende samenleving en een stijgende zorgvraag ontbreekt. Wij steken daarom graag onze hand uit naar het kabinet om mee te denken over hoe we de zorg voor onze ouderen toekomstbestendig kunnen maken.

Klimaat, energie, mobiliteit, infrastructuur, milieu, RO, wonen

Verduurzaming industrie

Voor de verduurzaming van onze industrie gaat het kabinet vooralsnog door op de ingeslagen weg: stabiel beleid (geen hogere CO₂-heffing en energiebelasting), maatwerk, investeringen in CCS en waterstof. De hoge elektriciteitsnetwerkstarieven – en het eventueel dempen daarvan – worden in het voorjaar van 2025 bekeken, alsmede de mogelijke verlenging van de IKC. Het kabinet voegt de verwachte opbrengsten van de CO₂-heffing (441 mln euro tot 2030) toe aan het klimaatfonds.

Waterstof krijgt een lager tarief, dit wordt gecompenseerd met een hogere energiebelasting voor gas per 2026 (5 mln). Kolenbelasting dual en non-energetisch verbruik wordt ingevoerd, waarbij in het eerste jaar de opbrengst 77 mln is en structureel 5 mln. De aandacht voor Cluster 6 bedrijven is noodzakelijk om de verduurzaming van de maakindustrie verder te krijgen. Wij steunen deze aanpak, en blijven inzetten op het verlagen van elektriciteitsnetwerkstarieven en verlenging van de IKC komend jaar. Het voorjaar van 2025 zal cruciaal worden voor de verduurzaming van de industrie richting 2030 en daarna.

Tarief CO₂-heffing industrie

2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
55,94	74,17	86,86	112,24	137,62	99,55	124,93	150,31

Invoering ETS2

Het kabinet zal per 2027 CO₂-emissiehandel invoeren voor brandstoffen in gebouwen en vervoer (ETS2). Dit naast de bestaande CO₂-emissiehandel voor industrie, energie, luchtvaart en scheepvaart (ETS1). Hierdoor zullen aardgas en brandstoffen als benzine en diesel duurder worden, en nemen de inkomsten van de overheid toe met meer dan 2 mld euro per jaar. De totale inkomsten voor ETS1 en ETS2 lopen daarmee op tot 4,9 mld euro in 2027, 3,95 mld in 2028 en 3,3 mld euro in 2029. Deze inkomsten moeten volgens de EU besteed worden aan verduurzaming, maar de besteding door het kabinet staat nog open. Wij vinden het van belang dat deze middelen teruggaan naar het verduurzamen van onze economie, onder meer door de steeds hogere kosten van de energienetten te dempen en zo investeringen in elektrificatie aantrekkelijk te houden voor burgers en bedrijven.

Kernenergie

Het onderdeel kernenergie van het Klimaatfonds (oorspronkelijk 4,5 mld) wordt met € 9,5 miljard verhoogd naar 14 mld euro. Het kabinet zet hiermee stevig in op kernenergie als betrouwbare energiebron die niet weersafhankelijke CO₂-vrije elektriciteit levert en daarmee belangrijk bijdraagt aan een betaalbaar CO₂-vrij robuust energiesysteem. Het gaat door met de bouw van twee

kerncentrales en zet stappen voor de bouw van nog twee extra. Ook worden de mogelijkheden voor meerdere kleine centrales (SMR) verkend.

Duurzame stroom en waterstof via Wind op Zee

Het budget voor het Klimaatfonds voor de ontwikkeling van batterijen en groene waterstof wordt (naar rato van het huidige budget) verlaagd met € 1,2 miljard. Onduidelijk is wat de gevolgen hiervan zijn voor realisatie van de doelstelling zowel voor nationale productie van waterstof als import. Wel voert het kabinet de huidige Routekaart uit, hiermee wordt 21 gigawatt wind op zee in 2032 gerealiseerd. In 2025 wordt een nieuwe Routekaart wind op zee vastgesteld die moet resulteren in 50 gigawatt wind op zee in 2040. Nieuw is dat het kabinet hierbij eerst kijkt naar ruimte voor de visserij. Daarnaast investeert het kabinet in twee demonstratieprojecten voor groene waterstofproductie op zee.

Leveringszekerheid energie vergroten

Het kabinet borgt de gasleveringszekerheid, onder meer door te zorgen voor voldoende LNG-importcapaciteit en gasopslagen te vullen. De leveringszekerheid elektriciteit tot en met 2030 is in Nederland goed geborgd. Voor de periode na 2030 bestaat er meer onzekerheid. Het kabinet onderzoekt welke maatregelen nodig zijn en informeert de Kamer hierover eind 2024.

Energiebesparing

Het kabinet kondigde in het Regeerprogramma aan in de Voorjaarsnota definitief te besluiten over het instellen van sectorale energiebesparingsstreefdoelen onder het nationaal programma energiebesparing. Het instellen van nieuwe sectorale doelen is een nationale kop. Die is onwenselijk, omdat naast extra administratieve last, de energie en circulaire transitie hier ook door gehinderd kan worden. Terecht dat het kabinet nu ervoor kiest om meer in te zetten op de uitvoering van de huidige energiebesparingsplicht. Wij steunen daarom het kabinet in de keus om 6,7 miljoen euro extra beschikbaar te stellen via de KGG- begroting voor toezicht en handhaving door omgevingsdiensten.

Energie-Investeringsaftrek (EIA)

Het kabinet kondigt aan het budget voor de EIA te verlagen met 10 miljoen euro in de jaren 2025-2028 en met 2 miljoen euro in 2029. De Energie-investeringsaftrek is zeer succesvol en leidt tot CO₂-reductie bij mkb-ondernemers en grote bedrijven. Wij vinden het daarom jammer dat deze regeling, zij het met een relatief klein bedrag, tijdelijk wordt verlaagd.

Klimaatadaptatie

De klimaatadaptatie-aanpak van dit kabinet bevat, naast continuering van de Nationale Klimaatadaptatie Strategie (2026), drie nieuwe aanpakken: Actieagenda Hitte (2025), bovenregionale Stresstesten Wateroverlast (2024-2025) en het Beleidsprogramma Bodem die uit de bestaande middelen worden gefinancierd (begroting IenW en Deltafonds). Voor het hernieuwd programma Ruimte voor de Rivier wordt 6 miljoen euro gereserveerd (2026). Het is positief dat het kabinet aandacht heeft voor klimaatadaptatie, en de gevolgen van weersextremen, die vaker zullen voorkomen vanwege klimaatverandering, meeneemt. Aandacht hierin voor de impact op

bedrijfsvoering is van groot belang, evenals slimme combinaties, zoals waterberging met het vergroenen van bedrijventerreinen.

Drempelwaarde stikstof en vergunningverlening

In het Regeerprogramma geeft het kabinet aan in te zetten op het borgen dat de emissie van stikstof structureel verder daalt. Zolang die borging uitblijft, moeten de paden die nog enige opties bieden, zoals intern en extern salderen, voor bouw en industrie openblijven. Het kabinet zet in op nader onderzoek naar de invoering van een juridisch houdbare rekenkundige ondergrens of drempelwaarde. Ook wordt gekeken naar vergunningverlening op basis van emissies, in plaats van deposities. Wij zijn voorstander van invoering van een drempelwaarde om vergunningverlening te vergemakkelijken, maar wijzen erop dat zonder geborgde stikstofreductie de kans aanzienlijk is dat deze weer door de Raad van State vernietigd zal worden.

Versterking en borging innovaties in de landbouw

Innovaties worden door het kabinet gezien als belangrijke pijler voor een toekomstbestendige landbouw, met minder emissies. De inzet om te komen tot experimenteellocaties en monitoring is zinvol. Biotechnologie is ook een kritische sleuteltechnologie die met bijbehorende middelen ter hand moet worden genomen. In 2025 is 3,5 miljoen euro beschikbaar voor de start van het nieuw op te zetten innovatieprogramma 'Robots naar de boerenpraktijk'.

Natuurherstelverordening

In Europa is de Natuurherstelverordening aangenomen, waarmee Nederland wordt verplicht binnen twee jaar een concept natuurherstelplan op te leveren, inclusief een nulmeting. Voor het opstellen is van 2024-2027 in totaal 44 miljoen euro beschikbaar gesteld. Deze middelen zullen worden ingezet om de conditie van de natuur en benodigde herstelmaatregelen op te nemen in het Natuurherstelplan.

Voortzetting regelingen veehouderijen

Het kabinet gaat door met de voortzetting van de uitvoering van de diverse regelingen voor stoppers én blijvers in de veehouderijen en de maatregelen voor industrie/bouw/mobiliteit. Het tegelijkertijd openstellen van deze regelingen zorgt dat een afgewogen keuze kan worden gemaakt door stoppers en blijvers. In 2025 is circa € 1,6 miljard gereserveerd voor de vermindering van stikstofdepositie door de beëindiging van veehouderij-locaties. Het schrappen van 10,5 miljard euro door het stoppen van het NPLG is slecht nieuws voor de blijvende boerenbedrijven die willen reduceren in hun emissies en de benodigde investeringen in natuurherstel.

Investeren in nieuwe en bestaande infrastructuur

Het kabinet maakt in deze kabinetsperiode in totaal €2,5 mld (€0,5 mld per jaar) vrij voor het ontsluiten van nieuwe woonwijken. Daarnaast worden 17 gepauzeerde aanlegprojecten gefaseerd opgepakt, onder voorbehoud van beschikbaar personeel, vergunningsruimte (stikstof) en beschikbare middelen. Ook gaat het kabinet aan de slag met de Nedersaksenlijn, de Lelylijn en de OV-verbinding Amsterdam-Haarlemmermeer. Tot slot gaat het kabinet door met de inzet op onderhoud en renovatie. Dit is allemaal positief, maar het is wel de vraag of het binnen dit bescheiden budget kan. Bovendien zal er snel een oplossing moeten komen voor de beperkte vergunningsruimte als gevolg van het stikstofslot.

Luchtvaart

Het kabinet stelt dat doorgroei van Schiphol op de lange termijn mogelijk is met stillere en schonere vliegtuigen. Het kabinet is voornemens om de rechtspositie van omwonenden van Schiphol te herstellen en de geluidsbelasting met 20 procent terug te dringen. De lopende Europese Balanced-Approach wordt voortgezet en de resultaten worden in een luchthavenverkeerbesluit (LVB) vastgelegd. De regelgeving wordt op basis daarvan geactualiseerd. Daarnaast zal het kabinet in 2025 duidelijkheid geven over de opening van Lelystad Airport.

Rapportageplicht werkgebonden personenmobiliteit 100+ werkgevers

Uiterlijk juni 2025 moeten werkgevers met 100 of meer werknemers registreren op welke wijze hun werknemers de woon-werk en zakelijke kilometers afleggen. Hiermee krijgen zij zicht op de CO₂-uitstoot van hun werkgebonden personenmobiliteit. Uiteindelijke doel is de uitstoot van de werkgebonden personenmobiliteit met 1,5 megaton te verminderen. In 2026 zal de regeling worden geëvalueerd. Wij zijn kritisch op de administratieve lasten van deze registratieplicht, en pleiten ervoor naar alternatieve maatregelen te kijken om CO₂-reductie te realiseren, zoals meer biobrandstoffen of elektrische (lease)auto's.

Zero-emissie-zones en subsidiëring voor bestel- en vrachtauto's

Het kabinet bekijkt hoe de invoering van zero-emissie-zones door gemeenten uitgesteld kan worden, onder meer om uitzonderingen landelijk te regelen. Het kabinet wil ook rekening houden met ondernemers die gefaseerd overstappen naar elektrisch vervoer, en hier nadere afspraken over maken. Wij vinden stabiel beleid gewenst, en uitstel niet verstandig. Wel steunen we de inzet voor geharmoniseerde invoering (geen lappendeken) en een ruimhartig beleid voor landelijke uitzonderingen, voor ondernemers die wel willen maar nog niet kunnen overstappen. Voor de aanschaf van elektrische voertuigen is ook structurele financiële ondersteuning nodig.

Circulaire economie en grondstoffen

De aandacht vanuit het kabinet voor circulaire economie is beperkt. Maar het wordt wel, zoals wij hebben bepleit, gekoppeld aan de bouwopgave en kustversterking, groene groei en energietransitie en strategische autonomie. We zijn verheugd dat het nationale grondstoffenobservatorium dit jaar wordt opgestart en we zien het belang van de aangekondigde bio-grondstoffenstrategie.

Voor circulair plastic zal de aangekondigde circulaire plastic heffing van €548 miljoen (structureel per 2028) en de mogelijke alternatieve beprijzingsmaatregelen de komende maanden moeten worden uitgewerkt. Ónze inzet is het versterken van de businesscase voor circulair plastic voor álle partijen in de NLse plastic keten en het voorkomen van weglekeffecten.

Versnelling woningbouw en verlaging overdrachtsbelasting

Het kabinet maakt €5 mld vrij (€1 mld per jaar) voor grootschalige woningbouw en een 'realisatiestimulans' voor gemeenten. Tevens is het kabinet voornemens tot afspraken te komen tussen overheden en investeerders via een Woontop eind 2024. Dit zijn welkomte stappen. Wel zal er meer duidelijkheid moeten komen over de Wet versterken regie volkshuisvesting – met name over de eisen aan de betaalbaarheid van de woningbouwopgave. Tevens vinden wij het van belang dat een deel van de middelen voor transformatie wordt ingezet om in dorpen en steden winkels te transformeren naar woningen – zodat de impulsaanpak voor winkelgebieden (die leidde tot 4.000 extra woningen) kan worden voortgezet.

Structurerende keuzes in Nota Ruimte in 2025

Het kabinet heeft aangekondigd in 2025 met een Nota Ruimte te komen waarin structurerende keuzes moeten komen voor de vele ruimtelijke opgaven in ons land: woningbouw, netcongestie, energie, circulaire economie, infrastructuur, watervoorziening, klimaatadaptatie en natuur/stikstof. Het kabinet gaat hiertoe ook met maatschappelijke partners in overleg. Wij beschouwen het vlottrekken van de ruimtelijke ordening als een van de belangrijkste onderdelen van een sterker Nederland. En wij vinden het belangrijk dat ondernemers goed worden betrokken bij de ruimtelijke besluiten.

Tevens komt de minister van EZ met een visie op de ruimtelijke en economische structuur: wij vinden het van groot belang dat het kabinet wil gaan zorgen voor voldoende (fysieke en milieu) ruimte voor economie, werk en ondernemers. Wij zien graag dat dit stevig wordt ingebed in het ruimtelijk beleid, dat tekorten aan bedrijfsruimte worden ingelopen en kostbare bedrijventerreinen beter worden beschermd. Wij waarderen dat het kabinet met andere overheden en het bedrijfsleven tot afspraken wil komen.

Digitalisering en veiligheid

AI-Infrastructuur

Het kabinet geeft het commitment af om het Nederlandse AI-ecosysteem te versterken door de toegang voor bedrijven, onderzoekers en overheden tot supercomputers, hoogwaardige kennis en data te faciliteren. Wij zien dit als een positieve ontwikkeling voor het Nederlandse bedrijfsleven en in lijn met onze inzet. Mits de governance goed kan worden uitgewerkt en er een duidelijke propositie voor bedrijven kan worden ontwikkeld zien we hierin een goede basis voor het opzetten van een Nederlandse AI-faciliteit.

Digitale vaardigheden

Er wordt 13 mln uitgetrokken voor innovaties die AI en digitale vaardigheden stimuleren en 12 mln voor het versterken van cybersecurity bij bedrijven. De regering gaat zich verder inzetten voor het terugdringen van digitale ongeletterdheid, het met sectoren werken aan plannen voor productiviteitsverbeteringen en het voortzetten van het plan groene en digitale banen. Ook geeft zij aan de aanpak om te komen tot 1 miljoen ict-banen in 2030 te intensiveren. Positieve plannen waarvan wij verwachten dat die gaan bijdragen aan de adoptie van digitale technologie.

Digitale transformatie

Het instrumenteel inzetten van digitalisering in verschillende sectoren en toepassingen die ook al was terug te zien in het hoofdlijnenakkoord, is in het regeerprogramma sterk uitgebreid. Zo zien we dit onder meer terug in het 'smart' maken van het energiebeheer, in de overheidsdienstverlening, bij opsporing door handhavingdiensten, etc. Wij zien dit als een positieve ontwikkeling. Eveneens positief is de intentie om met sectoren te bekijken hoe met (digitale) technologie gewerkt kan worden aan meer productiviteit en wordt de prioriteit voor digitalisering van het mkb bevestigd. Vooralsnog lijkt de nadruk te liggen op innovatieregelingen en is dit echter nog niet vertaald in brede stimulering van digitalisering van het kleinbedrijf.

Overheidsdienstverlening

De overheid neemt het voortouw in het eigen domein onder het motto 'toekomstbestendig digitaliseren'. Dit is positief. Het is niet duidelijk of de overheid hiervoor op zoek is naar additionele regelgeving. Daarvan zouden wij geen voorstander zijn; het gaat er nu om eerst de AI-act te implementeren. We steunen dan ook de brede inzet van het kabinet om de regeldruk terug te dringen, geen nationale koppen op Europese wetgeving te zetten en het toezicht op de naleving te versterken.

Weerbaarheid

We zijn blij dat het kabinet de versterking van de weerbaarheid van de samenleving tegen militaire en hybride dreigingen als één van de speerpunten heeft bestempeld. Dit najaar deelt het kabinet haar ambitie om de weerbaarheid versneld te verhogen, en wat ervoor nodig is om dit te realiseren. Gezien de huidige geopolitieke situatie is dit zeer urgent en is actie nodig. Wij dringen erop aan dat de vitale sectoren en het overige bedrijfsleven nauw betrokken worden bij de aanpak.

Ondermijning

Het kabinet blijft onverminderd inzetten op de aanpak van ondermijning. Dat is positief want de onderwereld maakt steeds vaker misbruik van het bonafide bedrijfsleven met alle gevaren van dien. Het tegengaan van criminele inmenging is dan ook zowel bij het kabinet als bij VNO-NCW en MKB-Nederland een speerpunt. Voorkomen dat crimineel winsten kunnen worden uitgegeven in de legale economie is bij het tegengaan van ondermijning essentieel. Wij zijn dan ook verheugd dat dit kabinet de rol van de poortwachters en het belang van onderlinge informatiedeling onderkent.

Cybersecurity

Het kabinet intensiveert met het 'Cyclotron platform' de samenwerking, informatiedeling en analyse van cyberdreigingen en -incidenten tussen publieke en private organisaties en de inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Ambitie is om het platform in 2027 gerealiseerd te hebben. Gezien de almaar toenemende digitale dreiging, roepen wij het kabinet met klem op om het platform eerder dan 2027 te realiseren. Alleen met een goede informatievoorziening over dreigingen en kwetsbaarheden kunnen bedrijven tijdig de juiste tegenmaatregelen treffen en daarmee de continuïteit borgen.

Defensie-industrie

Wij zijn zeer positief dat het kabinet de komende jaren structureel €2,4 miljard extra investeert in Defensie. Daarmee stijgt het defensiebudget naar €24 miljard in 2025 en halen we de NAVO-norm van 2,08 procent. Het budget wordt besteed aan het verdubbelen van de productiecapaciteit van onze Defensie-industrie richting 2028 en het opzetten van PPS-infrastructuur gericht op opschaling.

Verder stelt dit kabinet reeds bestaande innovatiemiddelen open voor defensie- en *dual-use* bedrijven en is er een nieuw innovatiefonds opgezet: SecFund. Bijkomend wordt fors geïnvesteerd in het verder versterken van de internationale samenwerking op zowel Europees als NAVO-niveau. Daarbij blijft de Nederlandse steun aan Oekraïne met €2,3 miljard onverminderd, en 252 mln specifiek voor de wederopbouw van kritieke infrastructuur.

Colofon

Deze nieuwsbrief is een uitgave van VNO-NCW en de Koninklijke Vereniging MKB-Nederland.
Postbus 93002 2509 AA Den Haag Telefoon 070 - 349 03 49 (VNO-NCW) Telefoon 070 - 349
09 09 (MKB-Nederland)

www.vno-ncw.nl

www.mkb.nl

Deze nieuwsbrief is met zorg samengesteld. Er kan echter geen enkele aansprakelijkheid worden aanvaard voor eventuele onjuistheden of onvolkomenheden. Vermenigvuldigen van (delen van) deze uitgave is toegestaan, mits met bronvermelding.

17 september 2024

